

מסורת הש"ס

[illegible]

ורה אור השלם

1. קָדַשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר
כָּל רֶחֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּאֵדָם וּבִבְהֶמָה לִי הוּא:
שְׁמוֹת יֵג ב
2. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד
בִּבְקָרְךָ וּבִצְאֲנֶךָ הַזֶּכֶר
תְּקַדֵּשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲבֹד בְּכֹכֶר שׁוֹרֶךְ וְלֹא
תִּגְזַן בְּכוֹר צִאֲנֶךָ:
דְּבָרִים טו יט
3. וְהִעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם
לַיהוָה וְכָל פֶּטֶר שִׁגְר הַבְּהֵמָה
אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזֶּהוּרִים
לַיהוָה שְׁמוֹת יֵג כ

הגהות הב"ח

(א) במשנה הראשון מפורש
שמיני שקטור (הס) ואמרי
משהם פקדון (ד) רש"י
ד"ה יואל דופן כסור שאל
דך דופן הוי כסור
לדורות ולא לרחמם
והבא אחריו הנידל
אחריו דרך הרחם הוי
כסור לרחמם איני לדורות
שכנר: א"ל וילד ואמר קודם
כ"ה (ד) ה"ה אי כסור וכו'
למינו כסור לדורות
לרחמם: (ז) ד"ה כסור וכו'
י"ן יקן וכו' אמר וכו' שרור
א"ש וכו' אי לרחמם
א"ע"ז דלא לדורות כגון
זכר שאל:

מוספה רע"י

מכלל הצריך לפרט.
ללמוד כלל מן הפרט (חולין
פג:).
הדרין עלך הלוקח עובר
חמורו

רבינו גרשום

ויצא דופן של יצא יצא
הקדמון ממש אל כנן
שקדוהו ויצא מן הדא
הדאמורין בביתא הקדשה
שנגממו כחלי יתי החרם
והור יצא והבא חצורו
דחן החרם כנן שחור
והבירא חצורו ותי קידום
גמום ואחר יצא זה מחרם
(גמום) שלום: שניהם יצאו
כנן: ששום דרשן ודע
כבור לחרם. והבא חצורו
דחן הכור לחרמה. ודע
עקיבא אמר שניהם כר'
כבור לחרם דאח. ואליה
ואחרים יצא כבור ואצ"י
לדא חן לכל מלי כבור.
ולתלת מלי דחן למיהר
כבור ללידה וצורחם
ולחובירי כר עקיבא שפוט
לחן הכור לחרם דאח.
לחובר דאח חזק מהני
חתי לא חן הכור: כל כבור
חזון לחן למשעל כל כבור
וא זכר וא נקבתי חן וכל
חזון מרז למחזון נקב:

הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

במתני' יואל דופן. ט' צבור שיאל לדרך דופן (ט) ה' הצא אחריו צבור
לזכרים ולא לרחמים ולא ללידה שצבור יאל אחר קודם לו: שניהם ירעו
כו'. לספק צבור הן דמספקא לר' טרפון צבור לדבר אחד אי' הוי צבור
אי' לא הוי צבור: ג' מכלל הצריד לפטר. שהכלל צריד שיהא הפרט

ועמו: מפרט הצריך לכלל יס שהפרט
הצריך שיהא הכלל עמו: יולד קדש לי
והוא. הך רישא ולא פירושא דכלל
ההצריך לפרט הוא אלף מצינעמא וסיפא:
כלל בצור. כלל אפי' נקבות ת"ל א זכר
אשר יולד בבקר וצבאק הזכר זה
ולא ופרט השנוי במדה ראשון וזה
ששלוש עשרה מדות שהפרט בא למעט
אחת הכלל ממשמעו ולהעמידו על הפרט
האין בכלל אלף מה שבפרט שהרי זה
דיומה לכלל ופרט השנוי אלף מדה
וראשונה מן הבהמה כלל מן הבקר ומן
האילן ופרט אין בכלל אלף מה שבפרט
הוא. בצור וזר יכול אפי' יתמה נקבה
ופניו דרך רחם דהכי משמע בצור
וכר בצור לזכרים שלא קדמו וזר אחר
הוא בצור ואע"ג דאינו בצור א ללידה
וללחממים: פ"ל פטור רחם. ה אינטיריך
הוא פרט לפרושי דלא מייקרי בצור עד
היהו בצור לחממים משום דלא הוה
לענין ה בצור משמעותא דכלל. ולא
דמי בכלל ופרט דהאין פרט למעוטי
לכלל ולא לפרושי משמעותא כגון רישא
דרייתא בצור יכול אפי' נקבה ת"ל זכר
האין כלל ופרט גמור דלא אינטיריך
לפרושי היכי דמי בצור דהא הנקבה
תמור לכל מיני האין אלף למעוטי דלא
יבא אלף הנקבה קדושתא בצורה.
דכוחה בשמיטת חולין (דף פסח) ובסוה
דעפרה קרי ליה כלל הצריך לפרט משום

דמרי גוויי כסוי הוי כגון כפית כלי עליו ועוד יש כסוי דדבר המתפרש
כגון עפר וכיוצא בו לכך נאמר עפר למעוטי כסוי דבר שלם ולא דיינין
ליה כלל ופרט גמור דמשמע נמי שחיקת אצנים והיגר והורניק:
ניבוי. דמשמע צבור לכל מיילי צעין והיינו פרט הצריך לכלל דזכר
פטר רחס שהוא פרט צריכין לצבור שאילו לא נאמר צבור הייתי אומר
ש"פ שאינו צבור יקדש. ורוב פטרות שצבורה אינן צריכין לכללות
השעמה כגון (ויחזקא טו) ובקור מן הטהור לא היו צריכין שיצטב מן הצהמה
(דף יט) וידי יאוש אל ערשו תמור ואף שרן ואף שם (שמות כד) אינן צריכין
ובכל בהמה אלא שצא להיות מוסף על הפרט. כלל הצריך לפרט שאין
צבורה אחרת יכול להצין יי מהו אומר עד שיצוא הפרט לפרשו כגון צבור זכר
יכול אפי' יתה נקבה לפניו דצבור שהוא כלל לא ידענא צבור למאי
אקאמר אי לזכרים אפי' דלא לרחמים כגון האי אי לרחמים ולא לזכרים
כגון זכר שיא^י פטר רחס אחר יוצא דופן אי נמי עד דהוי צבור
לרחמים ולולדות: יישא^י לא נסיב לא תלמודא צבור. מצינחא קידי
יישא^י דקמני יבול אפי' יתה נקבה לפניו ת"ל פטר רחס מלדא נסיב
לא תלמודא ת"ל צבור דמשמע צבור לכל מיילי אלא לא ממשמע ליה
דצבור לכל מיילי משמע ולהכי לא נסיב דלא יי ממשמע האי מיניה
כיון דלא יא זכר לפניו צבור קרינא יי דצבור לזכרים הוא אלא ת"ל
נצבור דקרא צבור לדבר אחד הוא יי הוי משמע: יי יבול אפי' יא אחר
יואל דופן. והוא יא דרך רחס: וסיפא נסיב לה תלמודא צבור. אלא
נצבור דכפז דקרא לכל מיילי משמע דצבור לדבר אחד כגון האי דהוי
נצבור לרחמים יי (ולזכרים) אלא דלא הוי צבור לוולדות לא הוי צבור:
ועולם צבור לדבר אחד לא הוי צבור. כלומר יי דקרא לכל מיילי משמע
והוא יא דלא נצבור תלמודא צבור בירשא: יי ק"א יי זכר יבול אפי' יא שרץ
יישא^י כ"ל פטר רחס. דהמא לא מצי יי תלמודא נסיב צבור למעוטי
האי דהא צבור לכל דבר הוא דהא לא קדמו אחר בעולם להכי נקט פטר
רחס וממילא יי (נמי) אימעט נמי יתה נקבה לפניו מפטר רחס:
ייצא אחר צבור לדבר אחד הוי צבור. כלומר יי [צבור] דקרא אפי'
לדבר אחד משמע וסיפא דנסיב תלמודא צבור למעוטי יא אחר יוצא דופן
לא ממשמעו דקרא נפקא דקרא יי משמע צבור לדבר אחד אלא
ממריצויא דקרא: דאי ס"ד כו' צבור דכפז רחמנא. דמשמע שיהא
נצבור במקלס למה לא לנצוב פטר רחס זכר תקדש ולישוק:
דאי

יכול אפילו יצעה. נקבה לפניו דרך רחם דאכתי הוי בכור לזכרים: ת"ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו פטר וכלל דליכא למשמע מינה אלא לרחמים: יכול אפי' יצא אחר דופן ונקבה ת"ל בכור. דהיינו פטר [כלל] ולכל מילי

פרק שני בכורות י"ט.

דָּהָךְ שְׁלֹא בִיבְרָה שְׂבִיחַ טַפַּי. וְהִנֵּי נִמְי' צַפַּ"ק דְּחִמּוּרָה (דף ח:)
מִר זִוְטָרָה אִיקֻנֵּךְ בִּי רַב אֲשֵׁי סִיחִי לְקֻמְיָה שְׂבִרָה אֲמִירָה
לֵיָה לְעֻעֹס מִר דְּמַצְרֵי יֵלֵךְ מִשּׁוֹם דְּבוּרָכָה הוּא וְעֻגְלָה מִיִּלְתָּה יֵט לֹא
הֵיִינוּ שְׁלִישׁ לְצֻנָן כְּדִפְרִישׁ" (ט'ד'א'מִרְמִין סִנְהֵדְרָה) (דף ט:). עֲזַדִּי יֵט לֹא
עֻגְלָה מִיִּלְתָּה אֲלֵךְ מִיִּלְתָּה שְׁוֹן חֲשִׁיבוֹת

דך דלא ביכרה שביח טפי צריכא:
מתני' יוצא דופן והבא אחריו רבי טרפון
אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו
במומן לבעלים רבי עקיבא אומר "שניהן
אינן בכור הראשון (ב) מפני שאינו פטר
רחם והשני מפני שקדמו אחר: גמ' במאי
קמיפלגי רבי טרפון מספקא ליה בכור
(ג) לדבר אחד אי הוי בכור אי לא הוי בכור
ורבי עקיבא פשיטא ליה (ב) בכור לדבר אחד
לא הוי בכור: תנו רבנן מכלל הצריך לפרט
ומפרט הצריך לכלל כיצד יקדש לי כל
בכור יכול אפילו נקבה במשמע תלמוד
לומר ² זכר אי זכר יכול אפי' יצתה נקבה
לפניו תלמוד לומר ³ פטר רחם אי פטר רחם
יכול אפילו יצא אחר יוצא דופן ת"ל בכור
א"ל רב שרביא לאביו רישא לא קנסיב לה
תלמודא בכור אלמא בכור לדבר אחד הוי
בכור סיפא קנסיב לה תלמודא בכור אלמא
בכור לדבר אחד לא הוי בכור אמר ליה
לעולם בכור לדבר אחד לא הוי בכור ורישא
ה"ק אי זכר יכול אפי' יוצא ⁴ דופן ת"ל פטר
רחם רבינא אמר לעולם בכור לדבר אחד הוי
בכור וסיפא ה"ק אי סלקא דעתך יצא אחר
יוצא דופן קדוש בכור דכתב רחמנא למה לי
דאי

ובספרו דבר דק הנבנל זו ומספרו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקונטרס והשגת פירושו יתכן לפי דברי רבינו דבסמך דלמר צבור לדבר אחד והיו צבור אל במספרה דשעממין אמרי דמחויבותא חכמי דלמר צבור אל לאפטר צבור אחד לא היו צבור ואלא ים ^{ים} כלל צריך לפרט לכל דבר דאי לא אפטר צבור אחד ^{ים} לא צד אחד ומיהו ים לפרט לבניי דאי לאו פטר צבור אחד אמנא דאי דופי אחד צבור כיין דאי צבור לוולדות ואע"ג דכלל לא היו צבור לרחמיס ור"י מפרש ^{ים} לבניי צבור רחס תריוויס וכלל ותריוויס פטר ותריוויס צריכי להדיי ובכל אחד רחס מואל כלל הארץ לפרט ופטר צריך לכלל שכל אחד קותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דכור משמע אפי' יואל דופן ופטר רחס ממעיט ליה ופטר רחס משמע אפי' יואל אחר דופן וצבור ממעיט ליה ור"מ מפרש דבין מהאבא וצין בחולין (סג) הוי בכלל ופטר גמור ^{ים} דבעלמא דכור משמע בין הכי וצין הכי ותיא פטרט למעוטי ומוסכו משמע בין כסוי חלי צין כסוי עפר הכי שרלא ופטרט למעוטי עפר דוקא ומה שנתלמוד חשבו צין כסוי עפר לא לא אפטיי הכלי דהיא ביימא קאי אלא אדרשא כסוי כלל הארץ לפרט לאו אפטיי הכלי דהיא ביימא קאי אלא אדרשא דביימא דכתיבא דפטר ובהך שעממין ^{ים} לפרושי פטר הארץ לכלל קא אלאחא דקדתי כסיפא אי פטר רחס יכול אפי' יואל אחר יואל דופן ת"ל צבור דפי' צונטרס ואע"ג דקתיי כלל הארץ לפרט ופטר הארץ לכלל כינר דמשמע דלאח נמי לפרושי כלל הארץ לפרט עיקר מילתא לא נקטיה אלא משום פטר הארץ לכלל: **ר"ש** א קנסיב ליה תלמודא בבור אלא בבור ארבר אחד הוי בבור. משמע לכין דכור ולדבר אחד הוי צבור הוה מחייבין אפי' יתה נקבה לפניו אי לאו פטר רחס ומיהו דריי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייב ^{ים} מספק כמו יואל דופן אחריי דלא מועט יואל דופן מפטר רחס ור"ל דהיי דלא מועט יואל דופן מפטר רחס משום דהוי ^{ים} בכלל וולות) בין לזכייס לכל נקבות לכל הפחות אחת למעוטי היכי דאיתא נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחס דקדש רחמנא למה לי:

הדרו עלד הלוקח עובר פרתו

לעולם בכור לדבר אחד. דמחוסר לדבר אחד בלבד הוי בכור כדדייקינן מעיקרא ברישא: וסיפא, דמשמע לך תריז הכי ותכי קאמר אי ס"ד יצא אחי יוצא דופן זכר מדרש בכור כדכתיב רחמנא לי:

עין משפט
גר מצוה

בז א מ"י פ"ב מהלכות
 זכורות הל' ד [ופי"א]
 מהלכות זכורים הל' טז]
 מוש"ע י"ד סימן שטו סעיף
 :ב

שיטה מקובצת

[illegible]

רבינו גרשום (המשד)

[illegible]

(א) אולי ז"ל ושפיר י"ל דבכור לכל מילי בעי כמו סיפא: